

قاعده انتساب در حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری با تأکید بر ماده ۴ طرح مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل برای اعمال متخلفانه بین‌المللی دولت‌ها

محمدجعفر قنبری چهارمی

دانشیار، گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

mjg.jahromi@gmail.com

نیلوفر نظریانی (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکترای حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

nazaryanin@yahoo.com

قابل انتشار در دوره ۲۵، شماره ۶۸ (زمستان ۱۴۰۵) نشریه پژوهش‌های حقوقی

چکیده

یکی از حوزه‌های خاص حقوق بین‌الملل، حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری است که ریشه‌های آن تقریباً به قدمت حقوق بین‌الملل عمومی است. اخیراً ظهور معاهدات دو جانبه سرمایه‌گذاری طبیعتاً منجر به ایجاد سیستم حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذار- دولت گردیده است. مسئولیت ناشی از این دعاوی رابطه تنگاتنگی با پیش‌نویس طرح مواد مسئولیت دولت در مورد اعمال متخلفانه بین‌المللی (۲۰۰۱) دارد. این مقاله سعی بر آن دارد که موضع دیوان‌های سرمایه‌گذاری را نسبت به ماده ۴ طرح مواد مسوولیت دولت مورد بررسی قرار دهد. بدین منظور با محوریت مراجعه به آراء سرمایه‌گذاری، در بخش نخست به این امر پرداخته می‌شود که رویکرد کلی در تفسیر ماده ۴ چگونه است و در بخش دوم به این مطلب می‌پردازد که آیا رویکرد دیوان‌های داور سرمایه‌گذاری با رویکرد کلی مطابقت دارد یا خیر. نوشتار به این نتیجه می‌رسد که علی‌الرغم همسویی کلی که با قواعد عام حقوق بین‌الملل از جمله طرح ۲۰۰۱ در رویه داور سرمایه‌گذاری مشاهده می‌شود اما رویه داور سرمایه‌گذاری با تفسیر کلی از ماده ۴ انطباق کامل ندارد. رویه داور در خصوص حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذار- دولت در مورد تلفیق معیارهای انتساب به منظور احراز انتساب عمل متخلفانه و نیز اعمال قواعد انتساب در مورد مسئولیت قراردادی (شرط التزام عام) و به عبارت دیگر استفاده از معیارهای حقوق بین‌الملل عمومی در مورد مسئولیت بین‌المللی دولت به جای اعمال قانون حاکم، و اعمال قواعد انتساب به عنوان قواعد تکمیلی که منجر به محدودساختن قواعد انتساب به دولت می‌شود، تفاوت‌هایی را ایجاد نموده است.

واژگان کلیدی: حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذار/دولت، پیش‌نویس مواد طرح مسئولیت دولت برای اعمال متخلفانه بین‌المللی، انتساب، ارگان دولتی، شرط التزام عام، قواعد تکمیلی

The attribution rule in international investment law with an emphasis on Article 4 of the draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (2001)

One of the specialized fields of international law is international investment law, which has roots almost as old as public international law itself. The recent emergence of bilateral investment treaties has naturally led to the establishment of an investor-state dispute settlement system. The responsibility arising from such claims is closely linked to the Draft Articles on State Responsibility for Internationally Wrongful Acts (2001). This article aims to examine the position of investment tribunals concerning Article 4 of the Draft Articles on State Responsibility. To this end, the first section explores the general approach to interpreting Article 4, while the second section assesses whether investment arbitration tribunals' approach aligns with this general interpretation. The study concludes that, despite the overall alignment of investment arbitration practice with general rules of international law, including the 2001 Draft Articles, investment arbitration does not complete compliance to the general interpretation of Article 4. The arbitration procedure concerning investor-state dispute settlement differs in its approach to conflation of attribution criteria for determining wrongful conduct, applying attribution rules in contractual liability (such as the umbrella clause), and using public international law standards concerning international state responsibility instead of the governing law and also the application of attribution rules as supplementary norms which restricts the attribution of responsibility to the state, has introduced distinctions in this legal framework.

Keywords: Attribution, State Of Organ, Umbrella Clause, Residual Rules, Investment Arbitration.

این مقاله به طور خاص، کاربرد قواعد انتساب بر رفتار تبیین شده در ماده ۴ طرح مواد مسئولیت دولت (رفتار ارگان های یک دولت) در داوری های سرمایه‌گذاری بین‌المللی را مورد واکاوی قرار می‌دهند. هدف این مقاله توضیح کاربرد ماده ۴ در خصوص انتساب رفتار به یک دولت در حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری و داوری است که از دومی اغلب به عنوان «حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذار-دولت»^۱ نیز یاد می‌شود.^۲

ایجاد انتساب رفتار به دولت شرط لازم برای اثبات عنصر ذهنی مسئولیت دولت در قبال اعمال متخلف بین‌المللی است، بطوری که در ماده ۲ پیش‌نویس مواد مربوط به مسئولیت دولت‌ها در قبال اعمال متخلفانه بین‌المللی (آرسیوا)^۳ ذکر شده است.^۴ فصل دوم از بخش اول این مواد (مواد ۴-۱۱) حاوی مقررات خاصی در مورد انتساب رفتار است. ماده ۴ در این قسمت از مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل درباره مسئولیت دولت‌ها در قبال اعمال متخلفانه بین‌المللی (آرسیوا) قرار دارد که به نسبت دادن رفتار به یک دولت مربوط می‌شود.^۵ مقرر ماده ۴ مدت‌هاست که به عنوان یک قاعده عرفی در رویه قضایی و داوری بین‌المللی به رسمیت شناخته شده است. به عنوان مثال، دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی خود در سال ۱۹۹۹ در مورد تفاوت مربوط به مصونیت از روند حقوقی گزارشگر ویژه کمیسیون حقوق بشر^۶ و نیز فعالیت‌های مسلحانه در سرزمین کنگو^۷ و نیز در قضیه نسل‌کشی بوسنی^۸ بیان داشت که ماده ۴ یک قاعده عرفی است. به عبارت دیگر در حالی که مواد طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل^۹ در مورد مسئولیت دولت‌ها برای اقدامات متخلفانه بین‌المللی شکل و ماهیت الزام آور یک معاهده بین‌المللی را ندارد،^{۱۰} دیوان بین‌المللی دادگستری به طور قابل

¹ Investor-state dispute settlement (ISDS)

² Crawford, James. "Investment Arbitration and the ILC Articles on State Responsibility." *ICSID Review—FILJ* 25: 127–199.; Zachary Douglas, "Other Specific Regimes of Responsibility: Investment Treaty Arbitration and ICSID," in *The Law of International Responsibility*, ed. James Crawford, Alain Pellet, and Simon Olleson (Oxford: Oxford University Press, 2010).; James Crawford and Paul Mertenskötter, "The Use of the ILC's Attribution Rules in Investment Arbitration," in *Building International Investment Law: The First 50 Years of ICSID*, ed. Meg N. Kinnear et al. (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015), 27; Olleson, Simon. "Attribution in Investment Treaty Arbitration". *ICSID Review-Foreign Investment Law Journal*, 31, no. 2(2016), 457-483.; Csaba Kovács, *Attribution in International Investment Law* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2018). See also Carlo de Stefano, *Attribution in International Law and Arbitration* (Oxford: Oxford University Press, 2020), 96–178.

و همچنین برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به:

سید قاسم زمانی و آدین حسیبی، مترجم، اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری (تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۳).

³ ARSIWA

⁴ International Law Commission, "Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with Commentaries", UN GAOR, 56th Sess., Supp. No. 10, ch. 4, UN Doc. A/56/10, 2001, (ARSIWA).

⁵ Eg. Article 4 ARSIWA Commentaries, paras. 1–4.; James Crawford, *State Responsibility: The General Part* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 116–17.

⁶ *Difference Relating to the Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights* (Advisory Opinion) [1999] ICJ Rep 62, para. 62.

⁷ *Armed Activities on the Territory of the Congo* (op. cit.) para. 213

⁸ *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide* (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro) (Judgment) [2007] ICJ Rep 43, para. 385.

⁹ International Law Commission (ILC)

¹⁰ James Crawford, *The International Law Commission's Articles on State Responsibility: Introduction, Text and Commentaries* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 58–60; Crawford, James, Jacqueline Peel, and Simon Olleson. "The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: Completion of the Second Reading". *European Journal of International Law*, 12, no. 5 (2001): 963-991.; Crawford, James. "The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: A Retrospect". *American Journal of International Law*, 96, no. 4(2002), 874-890.; Simma, Bruno. "The Work of the International Law Commission and Its Fifty-Third Session (2001)". *Nordic Journal of International Law*, 71(2002), 123-187; 759-808.; Crawford, James

توجهی در تصمیمات خود به پیش نویس موادی که به طور موقت از سال ۱۹۷۳ تا ۱۹۹۶ تصویب شد، در اولین خوانش پیش نویس مواد تصویب شده در سال ۱۹۹۶ استناد کرده و بر خلاف سایر قوانین، انتساب خصلت عرفی را از قواعد انتساب تدوین شده در مواد ۴ (رفنار ارگان‌های یک دولت)،^{۱۱} احراز کرده است. مطالعه دقیق کارهای مقدماتی^{۱۲} طرح مواد نشان می‌دهد که این قواعد انتساب، اختلاف‌های جدی در فرآیند تدوین ایجاد نکرده‌اند. از تصمیمات محاکم بین‌المللی، دیوان‌ها و سایر نهادها که از سال ۲۰۰۷ هر سه سال یکبار توسط دبیر کل بنا به درخواست مجمع عمومی تدوین می‌شود، اکثریت نسبی مربوط به اعمال فصل دوم قسمت اول آرسیوا می‌باشد.^{۱۳} در میان این تصمیمات، مشارکت دادگاه‌های حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذار- دولت معنادار است، که بیشتر تأیید می‌کند که اعمال قواعد بین‌المللی مسئولیت دولت، مطابق با ماده ۲/۳۳ طرح منحصرأمدلی از دعوی بین دولتی را در نظر نمی‌گیرد.^{۱۴}

در گزارش اخیراً دبیرکل به مجمع عمومی سازمان ملل متحد ادر خصوص ارجاعات به پیش‌نویس مواد مسئولیت دولت توسط نهادهای قضایی بین‌المللی، دبیرکل خاطرنشان کرده است که ۱۳ رای بین‌المللی در سه سال گذشته به ماده ۴ اشاره و اعمال شده است. ۸ مورد از ۱۳ رای دادگاه‌ها و دیوان‌های فوق متعلق به مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات بین‌المللی سرمایه‌گذاری می‌باشد که عدد قابل توجهی در این زمینه است. در سال ۲۰۱۰، جیمز کرافورد بیان کرده است که قوانین انتساب در طرح مواد مسئولیت دولت «به طور جامع توسط دیوان‌های معاهده سرمایه‌گذاری و به طور کلی، بدون مشکل زیاد اعمال شده است».^{۱۵} در واقع رویه داوری زیادی وجود دارد. کرافورد^{۱۶} به بیست و چهار پرونده سرمایه‌گذاری در دوره ۲۰۰۹-۲۰۰۱ اشاره می‌کند که در آن دیوان‌ها به ماده ۴ اشاره کرده بودند. در سال ۲۰۲۲، اسمه شیرلو و کبیر دوگال^{۱۷} به ۴۶ مورد دیگر از معاهده سرمایه‌گذاری در دوره ۲۰۱۰-۲۰۲۰

and Simon Olleson. "The Continuing Debate on a UN Convention on State Responsibility". *International and Comparative Law Quarterly*, 54, no. 4(2005) 959-971.

¹¹. See *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran* (United States of America v. Iran), Judgment, [1980] ICJ Rep 3; *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment, [1986] ICJ Rep 14; *Differences Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission of Human Rights*, Advisory Opinion, [1999] ICJ Rep 62; *Armed Activities in the Territory of the Congo* (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment, [2005] ICJ Rep 168; *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide* (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, [2007] ICJ Rep 43. See also ICTY, Appeals Chamber, *Tadic*, Case No. IT-94-1-A, Judgment, 15 July 1999, para. 98.

¹². Roberto Ago, "First Report on State Responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur, 'Review of previous work on codification of the topic of the international responsibility of States,'" 7 May 1969 and 20 January 1970, para. 39, UN Doc. A/CN.4/217 and Add.1, *Yearbook of the International Law Commission* 1969, vol. II, 125, 132, UN Doc. A/CN.4/SER.A/1969/Add.1; Roberto Ago, "Third Report on State Responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur, 'The internationally wrongful act of the State, source of international responsibility,'" 5 March, 7 April, 28 April, and 18 May 1971, para. 16, UN Doc. A/CN.4/246 and Add.1-3, *Yearbook of the International Law Commission* 1971, vol. II (part one), 199, 201-2, UN Doc. A/CN.4/SER.A/1971/Add.1 (part 1). See also Third Committee of the Conference for the Codification of International Law, *Text of Articles on Responsibility of States for Damage Done in Their Territory to the Person or Property of Foreigners*, The Hague, 13 March-12 April 1930, League of Nations publication, V.Legal, 1930.V.7, UN Doc. C.228.M.115.1930.V, (1930) 24 *Special Supplement to AJIL* 188.

¹³. Report of the Secretary-General, "Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts. Compilation of Decisions of International Jurisdictions and Other International Organs," UN Doc. A/62/62 (1 February 2007); A/62/62/Add.1 (17 April 2007); A/65/76 (30 April 2010); A/68/72 (30 April 2013); A/71/80 (21 April 2016); A/74/83 (23 April 2019). The compilation of 2010 showed that, out of 182 references, 59 specifically concerned the attribution of an internationally wrongful act to a State.

¹⁴. ARSIWA, art. 33.2.: "See . ARSIWA Commentaries, 94; *Accord, Flemingo DutyFree Shop Private Limited v. the Republic of Poland*, UNCITRAL, Award (12 August 2016), para. 420; *William Ralph Clayton, William Richard Clayton, Douglas Clayton, Daniel Clayton and Bilcon of Delaware Inc. v. Government of Canada*, UNCITRAL, PCA Case No. 2009-04 (17 March 2015), para. 307. Contra, *Wintershall Aktiengesellschaft v. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/04/14, Award (8 December 2008), para. 113a.

¹⁵. Crawford, "Investment Arbitration and the ILC Articles on State Responsibility," 133.

¹⁶. *ibid* 143- 52.

¹⁷. Shirlow, Esmé and Kabir Duggal. "The ILC Articles on State Responsibility in Investment Treaty Arbitration," *ICSID Review* 37, no. 1-2 (2022, 378-542).

اشاره کردند که در آن دیوان‌ها ماده ۴ را مورد بحث قرار داده بودند.^{۱۸} این آمار خود نشان از اهمیت ماده ۴ در داوری سرمایه‌گذاری و در حوزه مسوولیت دولت به صورت کلی است هر چند استناد به آراء داوری به دلیل محرمانگی و عدم دسترسی و نیز پراکندگی این آراء دشواری‌هایی را در بررسی این نوشتار ایجاد نموده است.^{۱۹}

این نوشتار اهتمام بر آن دارد که اولاً دیوان‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی نیز در آراء خود در غالب موارد عناصر موجود در ماده ۴ آرسیوا را به‌عنوان تدوین حقوق بین‌الملل عرفی به رسمیت شناخته‌اند و به آن‌ها استناد نموده‌اند؛ اما در عین حال در برخی موارد رویکرد های متفاوتی را نسبت به تفسیر عرفی از ماده ۴ اتخاذ نموده‌است.^{۲۰} بنابراین در این مقاله در قسمت نخست به بررسی عناصر مندرج در تعریف ماده ۴ پیش‌نویس طرح مواد مسوولیت دولت با توجه به رویکرد کلی و عرفی از یک سو و نیز رویه داوری سرمایه‌گذاری می‌پردازیم و سپس در قسمت دوم مقاله به بحث در خصوص مصادیق رویکرد متفاوت نسبت به قاعده عرفی ماده ۴ طرح مسوولیت انتساب، شامل اعمال مستقل معیارهای انتساب، اعمال قواعد انتساب و مسائل مربوط به مسوولیت قراردادی (شرط التزام عام) و قواعد انتساب به عنوان قواعد تکمیلی در ماهیت می‌پردازیم.

۱- رویکرد کلی نسبت به قاعده انتساب در حقوق بین‌الملل طبق ماده ۴ طرح مواد مسوولیت دولت

ماده ۴ طرح مسوولیت دولت با عنوان "رفتار ارگان‌های دولت" به شرح زیر است:

"ماده ۴- رفتار ارگان‌های دولت:

۱- رفتار هر ارگان دولتی به موجب حقوق بین‌الملل فعل آن دولت تلقی می‌شود، فارغ از اینکه آن ارگان کارکرد تقنینی، قضایی، اجرایی یا کارکردی دیگر داشته باشد و اعم از اینکه ارگان مذکور در سازمان دولتی چه موقعیتی دارد و اعم از اینکه ارگان مذکور عضوی از دولت مرکزی باشد یا عضوی از واحد دولتی محلی؛

۲- ارگان شامل هر شخص یا نهادی می‌شود که به موجب حقوق داخلی دولت، وضعیت مزبور را داشته باشد. اصطلاح «ارگان دولتی» شامل «کلیه نهادهای فردی یا جمعی است که سازمان دولت را تشکیل می‌دهند و از طرف آن عمل می‌کنند».^{۲۱}

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود این تعریف به پنج عنصر اشارت دارد که در ادامه به بررسی آن‌ها در تفسیر عرفی و کلی و نیز در رویه داوری سرمایه‌گذاری می‌پردازیم.

¹⁸. ibid 392, 400- 18.

¹⁹. ibid 383.

²⁰. *flemingo dutyfree v. poland* (op. cit.), para 349.; *tulip real estate and development netherlands bv v. republic of turkey*, icsid case no. arb/11/28, award (10 march 2014), para. 281; *antoine abou lahoud and leila bounafteh-abou lahoud v. democratic republic of the congo*, icsid case no. arb/10/4, award (7 february 2014), para. 375; *saipem spa v. people's republic of bangladesh*, icsid case no. arb/05/07, decision on jurisdiction and recommendation on provisional measures (21 march 2007), para. 148; *noble ventures, inc. v. romania*, icsid case no. arb/01/11, award (12 october 2005), para. 69; *gustav f. w. hamster gmbh & co. kg v. republic of ghana*, icsid case no. arb/07/24, award (18 june 2010), para. 171.; *emilio agustín maffezini v. the kingdom of spain*, icsid case no. arb/97/7, decision on jurisdiction (25 january 2000), para. 76. *accord*

²¹. Article 4 ARSIWA Commentaries, para. 1

۱-۱- جایگاه قوای سه گانه حاکمیتی^{۲۲}

اولاً؛ قاعده مندرج در ماده ۴ در خصوص قوای سه گانه حاکمیتی دامنه گسترده‌ای برای اعمال این ماده ایجاد نموده است. این قاعده در مورد رفتار ارگان‌هایی اعمال می‌شود که «تقنینی، اجرایی، قضایی یا هر کارکرد دیگری» دارند. همانطور که کمیسیون حقوق بین‌الملل بیان می‌کند، «تقریباً هر ارگان دولتی می‌تواند مرتکب یک عمل غیرقانونی بین‌المللی بشود».^{۲۳} بنابراین ارجاع به ارگان‌های دولتی در ماده ۴ «در موسع‌ترین معنی» در نظر گرفته شده است.^{۲۴} این امر منعکس کننده اصل وحدت دولت است که بدین معنی است که افعال یا ترک فعل‌های همه ارگان‌های آن باید به‌عنوان افعال یا ترک فعل‌های دولت به منظور مسئولیت بین‌المللی تلقی شوند.^{۲۵} در رویه داوری نیز مضمون ماده ۴ اعمال می‌گردد، مانند رأی در پرونده شرکت تجاری سالوادور (ال تریونفو)، که در آن دیوان با این مقرر موافقت کرده است: «یک دولت مسئول اعمال حاکمان خود است، خواه متعلق به بخش قانونگذاری، اجرایی یا قضایی دولت باشد، تا جایی که اعمال در مقام رسمی آنها انجام شود».^{۲۶} دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه فعالیت‌های مسلحانه بیان داشت که رفتار نیروهای دفاع مردمی اوگاندا و افسران و سربازان آن قابل انتساب به اوگاندا است، که «رفتار یک ارگان دولتی است».^{۲۷} اکثر رویه سرمایه‌گذاری تا حد زیادی با عملکرد دیوان بین‌المللی دادگستری و دیگر دیوان‌ها و دادگاه‌های بین‌المللی در این زمینه سازگار است.^{۲۸} بنابراین، دیوان‌های داوری به طرق مختلف تأیید کرده‌اند که یک دولت مسئول رفتار قوه مقننه،^{۲۹} قوه قضائیه،^{۳۰} و نهادهایی که بخشی از قوه مجریه را تشکیل می‌دهند، مانند وزارتخانه‌های دولتی، خدمات پلیس، مقامات دولتی و نهادهای نظارتی بر عهده دارد.^{۳۱} دیوان‌های داوری در آرای سرمایه‌گذاری همچنین مقرر داشته‌اند که شرکت‌های دولتی و تحت کنترل به دلیل ادغام در وزارت سوخت دولت، «ارگان‌های دولتی» هستند؛^{۳۲} و بانک مرکزی یک دولت یک «ارگان دولتی» است.^{۳۳}

^{۲۲} برای مطالعه بیشتر مراجعه کنید به:

ابراهیم گل، علیرضا دیگران، مترجم، حقوق مسوولیت بین‌المللی؛ قواعد عمومی. (تهران، سنگلج قلم، ۱۳۹۵)، ۱۶۳-۱۶۹.

^{۲۳} ibid para 5.

^{۲۴} ibid para 6.

^{۲۵} Ibid., para. 5; see also James Crawford, "Investment Arbitration and the ILC Articles on State Responsibility," *ICSID Review* 25 (2010): 133.

^{۲۶} *Salvador Commercial Company Case* ('El Triunfo'), XV UNRIAA 467, 477 (1902); see also *Chattin v. Mexico*, IV UNRIAA 282, 285-86 (1927).

^{۲۷} *Armed Activities on the Territory of the Congo* (op. cit.) 168, 242, para. 213.

^{۲۸} The practice is considered by de Stefano, "Attribution in International Law and Arbitration", 31-36

^{۲۹} *William Nagel v. Czech Republic*, SCC Case No. 049/2002, Final Award, 9 September 2003, para. 109; *EnCana Corporation v. Ecuador*, LCIA Case No. UN3481, Award, 3 February 2006, para. 157(a); *EDF (Services) Limited v. Romania*, ICSID Case No. ARB/05/13, Award, 8 October 2009, para. 186; *Electrabel SA v. Hungary*, ICSID Case No. ARB/07/19, Decision on Applicable Law, Jurisdiction and Liability, 30 November 2012, para. 7.89.

^{۳۰} *Loewen Group, Inc and Raymond L. Loewen v. United States of America*, ICSID Case No. ARB(AF)/98/3, Decision on Jurisdiction, 5 January 2001, paras. 70-74; *Saipem SpA v. Bangladesh*, ICSID Case No. ARB/05/7, Award, 30 June 2009, paras. 189-90; *Deutsche Bank AG v. Sri Lanka*, ICSID Case No. ARB/09/2, Award, 31 October 2012, para. 402.; *Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan*, ICSID Case No. ARB/12/1, Decision on Jurisdiction and Liability, 10 November 2017, para. 725; *Gavrilovic v. Croatia*, ICSID Case No. ARB/12/39, Award, 26 July 2018, para. 803; *AMF Aircraftleasing Meier & Fischer GmbH & Co KG v. Czech Republic*, Final Award, 11 May 2020, para. 530; *PACC Offshore Services Holdings Ltd v. Mexico*, ICSID Case No. UNCT/18/5, Award, 11 January 2022, paras. 223-27; *LSF-KEB Holdings, Inc v. Korea*, ICSID Case No. ARB/12/27, Award, 30 August 2022, para. 677.

^{۳۱} *Eureka BV v. Poland*, UNCITRAL, Partial Award, 19 June 2005, para. 129; *Gustav F. W. Hamester GmbH & Co. KG v. Ghana*, ICSID Case No. ARB/07/24, Award, 18 June 2010, para. 182; *Bosh International, Inc. and B&P Ltd Foreign Investment Enterprise v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/08/11, Award, 25 October 2012, paras. 145-46; *Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan*, para. 725; and *UAB E Energija (Lithuania) v. Latvia*, ICSID Case No. ARB/12/33, Award, 22 December 2017, para. 804.

^{۳۲} *Ron Fuchs v. Georgia*, ICSID Case No. ARB/07/15, Award, 3 March 2010, paras. 274-80.

^{۳۳} *Deutsche Bank AG v. Sri Lanka*, para. 402.; *Von Pezold v. Zimbabwe*, ICSID Case No. ARB/10/15, Award, 28 July 2015, para. 443; and *PJSC CB Privatbank and Finance Company Finilon LLC v. Russia*, Partial Award, 4 February 2019, para. 237.

۲-۱- عدم ارتباط اعمال تصدی^{۳۴} و اعمال حاکمیتی^{۳۵}

نکته دوم در مورد قاعده مندرج در ماده ۴ این است که از نظر انتساب، این که رفتار یک ارگان دولتی را می‌توان به عنوان حاکمیتی یا تصدی طبقه‌بندی کرد، مهم نیست.^{۳۶} دیوان مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری (ایکسید) در شرکت تتیان مس با مسئولیت محدود علیه پاکستان بی ربط بودن اینکه آیا رفتار ارگان‌های دولتی حاکمیتی یا تصدی بود را تأیید کرد و اظهار داشت که اقدامات دولت بلوچستان (که به واسطه نوآوری، یک قرارداد سرمایه‌گذاری مشترک با مدعی منعقد کرده بود) و مقامات آن به پاکستان قابل انتساب است، حتی اگر در اجرای توافق سرمایه‌گذاری مشترک انجام شده باشند.^{۳۷}

۱-۳- عدم ارتباط مقام و موقعیت شغلی

موضوع سوم در مورد ماده ۴ این است که فرقی نمی‌کند که عملکرد ارگان دولتی مورد نظر، رفتار مقامات «مافوق» یا «پایین دست» باشد، مشروط بر اینکه آنها در مقام رسمی خود عمل کنند.^{۳۸} طبیعتاً، مقامات زیردست یا رده پایین احتمالاً «دامنه فعالیت محدودتری» دارند، اما رفتار آنها در مقام رسمی «با این وجود از نظر ماده ۴ قابل انتساب به دولت است».^{۳۹}

۱-۴- عدم ارتباط تقسیم بندی فدرال، منطقه‌ای یا محلی

در ملاحظه چهارم، قاعده مندرج در ماده ۴ «در مورد ارگان‌های دولت مرکزی و دستگاه‌های واحدهای منطقه‌ای یا محلی یکسان اعمال می‌شود». در واقع اهمیتی ندارد که آیا واحد سرزمینی مورد نظر بخشی از یک ایالت فدرال است یا «یک منطقه خودمختار» در داخل یک دولت.^{۴۰} در همین راستا، دیوان بین‌المللی دادگستری در دستور اقدامات موقت خود در لاگران (البته بدون اشاره به ماده مربوطه پیش‌نویس مواد آن زمان کمیسیون حقوق بین‌الملل) اعلام کرده بود که مسئولیت بین‌المللی یک دولت به واسطه اقدامات ارگان‌ها و مقامات ذیصلاح در آن ایجاد می‌شود. مسئولیت اجرای اقدامات ذکر شده در این دستور در صلاحیت فرماندار آریزونا است که متعهد به عمل مطابق با تعهدات بین‌المللی ایالات متحده می‌باشد، بود.^{۴۱}

دیوان‌های سرمایه‌گذاری تأیید کرده‌اند که استان‌ها، ایالت‌ها، و نمایندگان دولت‌های موقت، «ارگان‌های دولتی» هستند.^{۴۲} به عنوان مثال، در پرونده تتیان کاپر کمپانی پی‌تی لیمیتد علیه پاکستان، ایکسید اعلام کرد که رفتار دولت بلوچستان و مقامات آن منتسب به پاکستان است، زیرا یک دولت فدرال نمی‌تواند از سازمان داخلی خود برای فرار از مسئولیت تحت حقوق بین‌الملل استفاده کند.^{۴۳} در مثالی دیگر، ایکسید در کازینوس آستریا اینترنشنال جی‌ام‌بی اچ علیه جمهوری آرژانتین تأیید کرد که رفتار یک مرجع

³⁴. acta jure gestionis

³⁵. acta jure empirii

³⁶. Article 4 ARSIWA Commentaries, para. 6; J. Ho, *State Responsibility for Breaches of Investment Contracts* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 45; De Stefano, "Attribution in International Law and Arbitration", 61.

³⁷. *Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan*, para. 729. See also Vinales, Jorge E. "Attribution of Conduct to States in Investment Arbitration". *ICSID Review*, 20 (2022), 13-95.

³⁸. Article 4 ARSIWA Commentaries, para 7; De Stefano, *Attribution in International Law and Arbitration* (op. cit.), 42-44.

³⁹. Article 4 ARSIWA Commentaries, para 7.

⁴⁰. eg. Crawford, *State Responsibility* (op. cit.), 123-24.

⁴¹. *LaGrand (Germany v. United States)*, Provisional Measures, [1999] ICJ Rep 9, 16, para. 28.

⁴². *Flemingo DutyFree v. Poland* (op. cit.); *Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan*, paras. 726-29; *UAB E Energia (Lithuania) v. Latvia*, ICSID Case No. ARB/12/33, Award, 22 December 2017, paras. 799-801; *Zhongshang Fucheng Industrial Investment v. Nigeria*, Final Award, 26 March 2021, para. 72; *Casinos Austria International GmbH v. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/14/32, Award, 5 November 2021, para. 305.

⁴³. *Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan*, para 726.

نظارتی استان سالتا به دلیل این که جزو واحد سرزمینی جمهوری آرژانتین می‌باشد بر اساس ماده ۴ به دولت آرژانتین منتسب می‌گردد.^{۴۴}

۱-۵- مفهوم ارگان‌های بالفعل دولت^{۴۵}

ملاحظه پنجم مربوط به مفاد ماده ۴ (۲) است که مقرر می‌دارد که ارگان‌های دولتی شامل آن دسته از نهادهایی می‌شوند که بر اساس قوانین کشور دارای چنین وضعیتی هستند، اگرچه لزوماً بدین معنی نیست که نهادها طبق قانون آن دولت باید به عنوان ارگان دولتی تلقی شوند. به عبارت دیگر این امر که آیا قانون یک دولت، یک نهاد را به عنوان یک ارگان مشخص می‌کند یا نه اهمیتی ندارد.^{۴۶} از سوی دیگر، توصیف یک موجودیت به عنوان یک موضوع حقوق داخلی، تعیین کننده نیست؛ همانطور که کلمه «شامل» در ماده ۴ (۲) نشان می‌دهد؛ دولت نمی‌تواند از مسئولیت در قبال رفتار نهادی که در واقعیت یکی از ارگان‌های آن است، صرفاً با استناد به این که آن، طبق قانون خود به عنوان رکن دولتی انکار کرده است یا در مورد آن سکوت اختیار کرده است، اجتناب کند.^{۴۷} به عبارت دیگر امکان تلقی اشخاصی به عنوان ارگان دولتی وجود دارد که طبق قوانین داخلی، ارگان‌های دولتی نیستند، در صورتی که می‌توان گفت که آن نهادها ارگان‌های «بالفعل» دولت هستند. با این حال، این تنها در شرایط استثنایی به وجود می‌آید، زیرا این سوال که آیا یک نهاد یک ارگان دولتی «عملی» است یا نه، با ارجاع به ماهیت، به جای شکل، ارزیابی می‌شود.^{۴۸}

این موضوع در فعالیت‌های نظامی و شبه‌نظامی در نیکاراگوئه و علیه نیکاراگوئه مطرح شده بود، که در آن دیوان بین‌المللی دادگستری این احتمال را مطرح کرده بود که رفتار ضد شورشیان ممکن است بر این اساس به ایالات متحده منتسب شود:

آنچه دیوان در این مرحله باید تعیین کند این است که آیا رابطه کنترها با دولت ایالات متحده به حدی وابستگی از یک طرف و کنترل از طرف دیگر بوده است یا خیر که درست است که کنترها را با یکی از ارگان‌های دولت ایالات متحده یا به نمایندگی از آن دولت یکسان بدانیم.^{۴۹}

برای اینکه رفتار چنین نهادی به عنوان ارگان بالفعل دولت در نظر گرفته شود، دیوان بین‌المللی دادگستری نشان داد که اثبات یک رابطه «وابستگی کامل» ضروری است.^{۵۰} دیوان پس از بررسی به این نتیجه رسید که:

در مجموع، شواهد موجود در دیوان نشان می‌دهد که اشکال مختلف کمکی که ایالات متحده به کنترها ارائه می‌دهد برای تعقیب قضایی فعالیت‌های آنها بسیار مهم بوده است، اما برای نشان دادن وابستگی کامل آنها به کمک ایالات متحده کافی نیست.^{۵۱}

دادگاه‌های سرمایه‌گذاری همچنین از مفهوم ارگان‌های دولتی بالفعل در انتساب رفتار به دولت استفاده کرده‌اند، و آنها عموماً به دنبال استفاده از رویکرد معیار «وابستگی کامل» که دیوان بین‌المللی دادگستری مقرر داشته است، بوده‌اند که این امر مستلزم

⁴⁴. *Casinos Austria International GmbH v. Argentine Republic* (op. cit.), para. 305.

⁴⁵. De facto organs of the State

⁴⁶. Article 4 ARSIWA Commentaries, para 11.

⁴⁷. *ibid* para 11.

⁴⁸. Crawford, *State Responsibility* (op. cit.), 124–26; see also Vinuales, “Attribution of Conduct to States in Investment Arbitration” (op. cit.), 44–49.

⁴⁹. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (Nicaragua v. United States of America) (op. cit.), [1986] ICJ Rep 14.

⁵⁰. *Ibid*, para 110.

⁵¹. *Ibid*, para 110

تحلیل واقعی موضوعات مختلف است.^{۵۲} باید بیان داشت که وجود مالکیت دولت بر یک نهاد حقوقی جداگانه به خودی خود برای نشان دادن وابستگی کامل کافی نیست و شرایط خاص رابطه حقوقی بین شخص حقوقی و دولت نیز دارای اهمیت است.^{۵۳}

دیوان داوری سرمایه‌گذاری در پرونده آلماس علیه لهستان، دادگاه باید بررسی می‌کرد که آیا اقدامات آژانس مالکیت کشاورزی لهستان قابل انتساب به لهستان است یا خیر.^{۵۴} دیوان (که به ریاست جیمز کرافورد اداره می‌شد) بیان کرد که بررسی وضعیت آژانس مالکیت کشاورزی لهستان به عنوان یک موجودیت به قانون لهستان مرتبط است، اما وضعیت یک نهاد تحت قوانین داخلی لزوماً به این معنی نیست که یک نهاد یک نهاد دولتی نیست اگر عوامل دیگر، مانند اجرای وظایف اصلی دولتی، تبعیت مستقیم از دولت مرکزی، یا عدم استقلال عملیاتی، امر دیگری را نشان دهند.^{۵۵} بنابراین دیوان در پرونده آلماس سه عامل را شناسایی کرد که در تعیین اینکه آیا نهاد یک ارگان دولتی بالفعل است یا خیر. در بررسی خود، دادگاه به این نتیجه رسید که آژانس مالکیت کشاورزی لهستان با توجه به «مدیریت مستقل و وضعیت مالی آن» یک ارگان دولتی بالفعل نیست.^{۵۶}

موضوع مورد بحث در پرونده شرکت با مسئولیت محدود فلیمنگو دیوتی فری شاپ علیه جمهوری لهستان در مقابل لهستان این بود که آیا اعمال شرکت فرودگاه‌های دولتی لهستان قابل انتساب به لهستان است یا خیر. دیوان اعلام کرد که شرکت فرودگاه‌های دولتی لهستان یک ارگان دولتی بالفعل بود، با در نظر گرفتن این که این‌ها تحت مالکیت و کنترل لهستان است.^{۵۷} که تحت یک اساسنامه، قانون شرکت فرودگاه‌های دولتی لهستان و تحت نظارت وزارت حمل و نقل فعالیت می‌کرد که کنترل آن بر شرکت فرودگاه‌های دولتی لهستان «ساختاری» و «بسیار اساسی» بود،^{۵۸} که «کارکردهای استراتژیک برای موجودیت دولت»^{۵۹} را انجام می‌داد، و دادگاه «اهمیت زیادی» به این امر داد که وزیر حمل و نقل دولت تأکید کرده است شرکت فرودگاه‌های دولتی لهستان «در ساختار وزارت» عمل می‌کند و این وزارتخانه «همچنین مسئول تمام مسائل مرتبط با عملکرد شرکت است».^{۶۰}

در رای جدیدتر در سال ۲۰۲۰، دادگاه در قضیه اورتیز علیه الجزایر به معیار دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد «وابستگی کامل» اشاره کرد و سه معیار مشخص شده توسط دادگاه آلماس^{۶۱} را به کار گرفت، پس از آن به این نتیجه رسید که هیچ یک از سه نهاد مورد بحث بالفعل نهادهای دولتی نیستند.

۲- رویکرد متفاوت نسبت به تفسیر عرفی ماده ۴ در داوری های سرمایه‌گذاری بین‌المللی

علاوه بر مسائل کلی در مورد ماده ۴ که در بالا ذکر شد، مسائل خاصی در زمینه خاص داوری سرمایه‌گذاری مطرح شده است که گهگاه مشکلاتی را به وجود آورده است.^{۶۲} این موارد مربوط به (۱) رویه گاه به گاه دادگاه‌ها در عدم تمایز بین معیارهای

⁵². Vinales, J. E., "Attribution of Conduct to States in Investment Arbitration" (op. cit.), 47-49

⁵³. Ibid, 47.

⁵⁴. *Mr Kristian Almás and Mr Geir Almás v. The Republic of Poland*, PCA Case No. 2015-13, Award, 27 June 2016.

⁵⁵. Ibid, para 207.

⁵⁶. Ibid, para 213; Vinales, "Attribution of Conduct to States in Investment Arbitration" (op. cit.), 48-49.

⁵⁷. *Fleming DutyFree v. Poland* (op. cit.), para 427.

⁵⁸. Ibid, paras 427-31.

⁵⁹. Ibid, para 429.

⁶⁰. Ibid, para 434.

⁶¹. *Ortiz v. Algeria*, ICSID Case No. ARB/17/1, Award, 29 April 2020, paras. 167-70.

⁶². De Stefano, "Attribution in International Law and Arbitration", 25.

جداگانه انتساب در مواد ۴ و ۵ پیش نویس مواد مسئولیت دولت و ادغام آنها با آنچه کارلو دی استفانو آن را «ابر معیار انتساب» می‌نامد،^{۶۳} (۲) اعمال قواعد انتساب در رابطه با ادعاهای نقض قرارداد که تحت «شرط التزام عام» یک معاهده ارائه شده است.^{۶۴} و (۳) تشخیص اینکه قواعد انتساب در پیش نویس مواد مسئولیت دولت دارای ماهیت تکمیلی است، در نتیجه معاهده مورد بحث ممکن است حاوی قواعد خاص^{۶۵} در مورد انتساب رفتار باشد.^{۶۶}

۱-۲- اعمال مستقل معیارهای انتساب

قواعد انتساب ذیل مواد ۴، ۵ و ۸ شایسته کاربرد متفاوت و جداگانه است. هر معیار انتساب به ارتباط متفاوتی با دولت مربوط می‌شود، یعنی نهادی یا ساختاری (ارگانیک)، عملکردی ماده (۵) و واقعی (ماده ۸). باید بیان داشت که قواعد انتساب با یکدیگر در ارتباط هستند مثلاً عملی می‌تواند توسط خارج از حدود اختیارات (ماده ۷) و توسط ارگان های دولتی (ماده ۴) و انجام شود که یک دادگاه ناچار از بررسی هر دو معیار انتساب است. بر این اساس، قواعد انتساب تجمعی هستند، اما متقابلاً مستقل باقی می‌مانند و نباید از طریق تفاسیر کل نگر توسط داوران، با یکدیگر ترکیب و ادغام شوند.^{۶۷} با این حال، این همان چیزی است که در رویه دیوان‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی رخ داده است:^{۶۸} از حیث نظری، وجود هر یک از معیارهای ممکن (وضعیت به عنوان ارگان دولتی، انجام وظایف دولتی، کنترل) برای ایجاد انتساب کافی است. در عمل، دادگاه‌ها و سایر مراجع از جداسازی دقیق این دسته‌ها پیروی نکرده‌اند، اما معمولاً آنها را در کنار هم بررسی می‌کنند.^{۶۹}

تعدادی از دیوان‌های داوری معیارهای مربوط به انتساب رفتار ارگان های دولتی (ماده ۴) را با معیار انتساب مندرج در ماده ۵ یعنی در مورد نهادهای دولتی که اختیار اعمال عناصر اقتدار دولتی را دارند- در زمانی که در این سمت عمل می‌کنند- ترکیب می‌کنند. دی استفانو استدلال می‌کند که برخی از دیوان‌ها «بر اساس اشتراکات مربوط به اعمال اختیارات و کارکردهای دولتی» استدلال کرده‌اند.^{۷۰} نمونه‌ای را می‌توان در پرونده بوگدانوف علیه مولداوی یافت که در آن دیوان به ماده ۴ اشاره کرد، اما همچنین در مورد تفویض وظایف حاکمیتی اظهار داشت:

"اداره خصوصی سازی یک نهاد دولتی مرکزی جمهوری مولداوی است که دارای وظایف تفویض شده دولتی توسط مقررات دولتی می‌باشد و اثرات رفتار آن می‌تواند به دولت نسبت داده شود. به طور کلی در حقوق بین‌الملل این قاعده به رسمیت شناخته شده است که دولت‌ها مسئول اعمال ارگان‌ها یا نمایندگان خود هستند که وظایف دولت را انجام می‌دهند."^{۷۱}

⁶³. Ibid.

⁶⁴. Ibid.; Shirlow and Duggal, *The ILC Articles on State Responsibility*, 384; Crawford, "Investment Arbitration and the ILC Articles on State Responsibility" (op. cit.), 133.

⁶⁵. lex specialis

⁶⁶. Crawford, "Investment Arbitration and the ILC Articles on State Responsibility" (op. cit.), 130-31, 132-33.

⁶⁷. *Eureko BV v. Poland* (op. cit.), para. 132.

⁶⁸. de Stefano, Carlo. "Attribution of Conduct to a State". *ICSID Review-Foreign Investment Law Journal*, 37, no. 1-2(2022), 20-50.

⁶⁹ De Stefano, "Attribution of Conduct to a State", 26-27.

⁷⁰ ibid.

⁷¹. *Iurii Bogdanov, Agurdino- Invest Ltd and Agurdino- Chimia JSC v Republic of Moldova*, SCC Award, 22 September 2005, para 2.2.2.

دیوان داوری در این رای از طرفی به این دلیل که اداره خصوصی سازی طبق ماده ۴ ارگان دولتی است و از سوی دیگر به این دلیل که نهادی است که اختیارات دولتی به آن تفویض شده است، قاعده انتساب را قابل استناد می‌داند. به عبارت دیگر از ترکیب دو قاعده انتساب به منظور استنباط این انتساب به دولت استفاده کرده است.

همانطور که دی استفانو توضیح می‌دهد، برای دادگاه‌ها ترجیح دارد که معیارهای جداگانه برای انتساب را به منظور حفظ عملکرد و پیامدهای حقوقی هر قاعده ارزیابی کنند.^{۷۲} با این حال، در این موضوع نباید اغراق شود و بیشتر می‌توان گفت در این خصوص تشتت آرا در داوری سرمایه‌گذاری وجود دارد و دادگاه‌ها از رویه یکسانی تبعیت نکرده‌اند. جیمز کرافورد در سال ۲۰۱۰ با توجه به رویه داوری که از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۰ بررسی کرد بیان داشت که در مجموع، دیوان‌ها «در ایجاد تمایز بین پرونده‌های تحت کنترل ماده ۴ (مربوط به ارگان‌های دولتی) و مواردی که طبق ماده ۵ هستند، بسیار خوب عمل کرده‌اند».^{۷۳}

۲-۲- اعمال قواعد انتساب در خصوص مسائل مربوط به مسئولیت قراردادی (شرط التزام عام)

در حقوق بین الملل سرمایه‌گذاری دو دسته دعاوی وجود دارد: دعاوی معاهده‌ای (دعاوی بین دولت-دولت) و دعاوی مبتنی بر قرارداد سرمایه‌گذاری (داوری بین دولت- سرمایه‌گذار) که اولی به دلیل ماهیت آن تابع حقوق بین الملل است همچون مسائل مربوط به تفسیر معاهده و مسوولیت دولت و در دومی قوانین حاکم بر آن به دلیل ماهیت ترکیبی آن (عمومی- خصوصی) تحت حاکمیت حقوق بین الملل و نیز قوانین داخلی دولت‌ها قرار می‌گیرد.

دادگاه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی به طور متعارف به دعاوی معاهده‌ای بر خلاف دعاوی قراردادی رسیدگی می‌کنند،^{۷۴} یک دعاوی معاهده‌ای از یک سو براساس معاهده که بر اساس اعمال حاکمیتی است که بر اجرای قرارداد بین یک دولت یا شرکت دولتی (SOE) و سرمایه‌گذاران خارجی وجود دارد، تحقق می‌یابد.^{۷۵} علاوه بر این، دولت‌ها - به عنوان طرف‌های معاهدات بین‌المللی سرمایه‌گذاری - نسبت به انعقاد مقررات معاهده که آنها را ملزم به رعایت هر تعهدی که با سرمایه‌گذار خارجی می‌کند، آزادند.^{۷۶} بسیاری از حقوق دانان معتقدند که دعاوی مبتنی بر معاهده و قرارداد همیشه تمایز تحلیلی خود را حفظ می‌کنند، حتی اگر ناشی از همان رفتار دولت باشد.^{۷۷} این امر نتیجه اصول برتری حقوق بین‌الملل از یک سو و از سوی دیگر اصل نسبییت قرارداد است.^{۷۸}

⁷² De Stefano, "Attribution of Conduct to a State", 35

²⁷ Another case in point is *Maffezini v Spain*, ICSID Case No ARB/ 97/ 7,

Decision on Jurisdiction, 25 January 2000, in which the tribunal appeared to considered the status of the *Sociedad para el Desarrollo Industrial de Galicia* (SODIGA) through the prism of both Articles 4 and 5, applying a 'structural' and 'functional' test (paras 77- 79).

⁷³ Crawford, "Investment Arbitration", 133.

⁷⁴ Ex multis, *Consortium RFCC v Kingdom of Morocco*, ICSID Case No ARB/00/6, Award (22 December 2003) para 38.

⁷⁵ *Eureko BV v. Poland* (n 34), para. 241, quoting *Metalclad Corporation v. The United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/97/1, Award (30 August 2000), paras 74-101; *CME Czech Republic BV v. The Czech Republic*, UNCITRAL, Partial Award (13 September 2001), paras 154-64..

⁷⁶ Energy Charter Treaty (opened for signature 17 December 1994, entered into force 16 April 1998) (ECT), art. 10(1); Crawford, James. "Treaty and Contract in Investment Arbitration". *Arb Int'l.*, 24 (2008) 351-374; Schreuer, Christoph. "Travelling the BIT route: of waiting periods, umbrella clauses and forks in the road". *The Journal of World Investment & Trade*, 5, no. 2 (2004): vii-256.

⁷⁷ *Consortium RFCC v. Kingdom of Morocco* (n 46), para. 48; *Duke Energy Electroquil Partners & Electroquil SA v. Republic of Ecuador*, ICSID Case No. ARB/04/19, Award, 18 August 2008, para. 342; *Impregilo SpA v. Islamic Republic of Pakistan*, ICSID Case No. ARB/03/3, Decision on Jurisdiction, 22 April 2005, para. 258;.

⁷⁸ De Stefano, "Attribution of Conduct to a State", 35.

اینکه آیا تأثیر شرط التزام عام، «بین‌المللی سازی» یک ادعای قراردادی معمولی است یا خیر، مورد بحث قرار گرفته است. برخی از دادگاه‌ها به نفع تبدیل دعوا از قراردادی به بین‌المللی تمایل داشته‌اند.^{۷۹}

برخی دادگاه‌ها فرض کرده‌اند که چون یک ارگان دولتی، قراردادی را منعقد کرده است، بنابراین دولت مسئول رعایت قرارداد است در نتیجه دعوی معاهده‌ای شکل می‌گیرد.^{۸۰} برای مثال، دادگاه ایکسید در قضیه سوسیتته ژنرال دو سورویلانز علیه پاکستان - البته در بیانیه‌ای که باید به عنوان اظهارات جنبی قاضی^{۸۱} توصیف شود - اظهار داشت که «تعهدات» مندرج در شرط التزام عام در پیمان سرمایه‌گذاری دوجانبه سوئیس - پاکستان می‌تواند «تعهدات» خود دولت به عنوان یک شخص حقوقی، یا هر اداره، نهاد یا بخش فرعی (واحد‌های دولت محلی) یا نماینده قانونی آن که اعمال آن‌ها طبق قانون در مورد مسئولیت است، به خود دولت قابل انتساب است باشد.^{۸۲} اما مسئله مسئولیت قراردادی موضوع قانون حاکم بر قرارداد است، نه حقوق بین‌الملل عمومی،^{۸۳} زیرا که مفهوم وحدت دولت در حقوق داخلی وجود ندارد.^{۸۴}

مسئله اصلی این است که یکسان دانستن کامل ماهیت نقض ترتیبات قراردادی، اگرچه مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی است که واجد شرایط حمایت از معاهده است، با نقض یک موافقت‌نامه بین‌المللی سرمایه‌گذاری به سختی قابل قبول است. همیشه دو گام مجزا وجود دارد که باید از هم تفکیک شود. قانون حاکم بر قرارداد باید در مورد تعهدات قراردادی، از جمله مسائل خارج از حدود اختیارات، قابل اجرا باشد، در نتیجه در وهله نخست نقض قرارداد بر اساس قانون مناسب باید مشخص شود که این امر شامل قواعد مربوط به انتساب هم می‌گردد، سپس در وهله دوم شرط التزام عام می‌تواند مداخله نماید تا به سرمایه‌گذار اجازه دهد تا دعوی قرارداد و پیامدهای حقوقی آن را از عرصه حقوق داخلی به مکانیسم حل اختلاف ارائه شده در راستای توجیه جبران‌های موثر و متمرکز توسط حقوق بین‌الملل منتقل کند. در واقع، شرط التزام عام به عنوان آسانسوری برای حقوق بین‌الملل عمل می‌کند، اما ماهیت درونی ادعای قراردادی را تغییر نمی‌دهد.^{۸۵} این توضیح می‌دهد که چگونه حقوق بین‌الملل مسئولیت دولت، از جمله قوانین انتساب، برای تعیین عناصر ذهنی و عینی نقض قراردادی اعمال نمی‌شود.^{۸۶} همان‌گونه جیمز کرافورد هشدار می‌دهد:

همچنین برخی سردرگمی‌ها به ویژه بین قانون انتساب و مسائل مربوط به مسئولیت یا مسئولیت قراردادی وجود دارد. قواعد انتساب ربطی به مسائل مربوط به مسئولیت قراردادی ندارد.^{۸۷}

⁷⁹. *Noble Ventures, Inc. v. Romania*, paras. 53–54; *SGS Société Générale de Surveillance SA v. Republic of the Philippines*, ICSID Case No. ARB/02/6, Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction, 29 January 2004, paras. 115–118, 127; *Eureka BV v. Poland* (n 34), para. 250; *Petrobart Limited v. The Kyrgyz Republic*, SCC Case No. 126/2003, Arbitral Award, 29 March 2005, paras. 27–28; *Fedax NV v. The Republic of Venezuela*, ICSID Case No. ARB/96/3, Award, 9 March 1998, para. 29.

⁸⁰. *ibid.*

⁸¹. *Obiter dictum*

⁸². *SGS Société Générale de Surveillance SA v. Islamic Republic of Pakistan*, ICSID Case No. ARB/01/13, Decision on Jurisdiction, 6 August 2003, para. 166.

⁸³. برای دیدن نظرات مختلف و مطالعه بیشتر رجوع کنید به: حمیدرضا علومی یزدی و سمیه محمدی، «شرط التزام عام (Umbrella Clause) در معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری». پژوهش حقوق عمومی، ۱۶، ۱۴، (۱۳۹۳)

⁸⁴. Crawford, "Investment Arbitration", 134.

⁸⁵. *Toto Costruzioni Generali S.p.A. v. The Republic of Lebanon*, para. 202; *CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina*, ICSID Case No. ARB/01/8, Decision of the ad hoc Committee on the Application for Annulment of the Argentine Republic, 25 September 2007, para. 95.

⁸⁶. William Ralph Clayton, William Richard Clayton, Douglas Clayton, Daniel Clayton and Bilcon of Delaware Inc. v. Government of Canada, 819.

⁸⁷. Crawford, "Investment Arbitration", 134.

با این حال، دی استفانو اظهار می‌دارد که در مورد این وضعیت نباید اغراق کرد، با این استدلال که «اکثریت غالب دیوان‌ها» به درستی با این موضوع برخورد کرده‌اند و اکثریت غالب دادگاه‌های سرمایه‌گذاری معتقدند که سرمایه‌گذاران خارجی نمی‌توانند ادعای نقض شرط التزام عام در رابطه با تعهدات منعقد شده با نهادهای نیمه‌دولتی را داشته باشند، به ویژه بر اساس شخصیت حقوقی جداگانه آنها. ولی این امر مانع از این نیست که بر اساس قانون مناسب قرارداد و به عنوان مثال نظریه نمایندگی مسوولیت دولت را به تعهدات ارگان‌های شبه دولتی خود گسترش دهد.^{۸۸}

اخیراً در قضیه کارلوس ریوس و فرانسیسکو ریوس علیه جمهوری شیلی در سال ۲۰۲۱ دیوان ایکسید بیان داشت که: غیر از مورد شرط التزام عام مندرج در معاهدات سرمایه‌گذاری؛ به منظور ایجاد مسوولیت بین‌المللی دولت در رابطه با نقض معاهده سرمایه‌گذاری، دولت باید در اعمال و وظایف حاکمیتی خود و نه به عنوان یک طرف در رابطه قراردادی عمل کند.^{۸۹} در واقع دیوان ایکسید در رای فوق بیان می‌دارد که در مواردی که نقض شرط التزام عام در معاهده رخ می‌دهد حتی اگر دولت به عنوان طرف یک معاهده قراردادی باشد، مسوولیت بین‌المللی دولت طبق ماده ۴ قابل احراز است و به عبارت دیگر قواعد بین‌المللی عمومی مسوولیت دولت در این رابطه اعمال می‌گردد.

با رای گفته شده می‌توان بیان داشت که نظر دی استفانو نمی‌تواند قابل پذیرش باشد و دیوان‌های سرمایه‌گذاری همچنان قائل به رفتار متفاوت با شرط التزام عام هستند و هنوز هم در این مورد تشتت آراء و تلفیق مسوولیت قراردادی و معاهده‌ای وجود دارد.

۲-۳- اعمال قواعد انتساب به عنوان قواعد تکمیلی در ماهیت^{۹۰}

دادگاه‌های سرمایه‌گذاری تشخیص داده‌اند که قواعد انتساب در طرح پیش‌نویس مواد مسوولیت دولت برای اعمال متخلفانه بین‌المللی ۲۰۰۱ ماهیت تکمیلی دارند، در نتیجه معاهده مورد بحث ممکن است حاوی قواعد خاص در مورد انتساب رفتار باشد.^{۹۱} امکان این که معاهده حاوی قاعده خاصی باشد در ماده ۵۵ قانون مواد طرح پیش‌نویس دولت پیش‌بینی شده است که می‌گوید:

اگر و تا اندازه‌ای که شرایط وجود یک عمل متخلفانه بین‌المللی یا محتوا یا اعمال مسوولیت بین‌المللی کشور، تحت حاکمیت قواعد خاص حقوق بین‌الملل باشد، این مواد، اعمال نمی‌گردد.^{۹۲}

این موضوع در قضیه شرکت یونایتد پارسل سرویس آمریکا علیه دولت کانادا مطرح شد، جایی که دادگاه باید تعیین می‌کرد که آیا کانادا مسئول رفتار کانادا پست است یا خیر. با توجه به شرایط ماده ۵۵، دیوان تشخیص داد که مفاد مواد پیش‌نویس کمیسیون در مورد انتساب رفتار با توجه به محتوای ماده ۱۵۰۲ توافقنامه تجارت آزاد آمریکای شمالی^{۹۳} (که عموماً کشورهای عضو نفتا را ملزم می‌کند) اعمال نمی‌شود. برای اطمینان، از طریق کنترل تنظیم‌گری، نظارت اداری یا اعمال سایر تدابیر که هر انحصار دولتی یا خصوصی به

⁸⁸. De Stefano, "Attribution", 28.

⁸⁹. *Carlos Ríos and Francisco Ríos v. Republic of Chile*, ICSID Case No. ARB/17/16, Award, 11 January 2021, para. 259.

⁹⁰. residual in character

⁹¹. Crawford, "Investment Arbitration", 130–31, 132–33. Further on *lex specialis* see in this Commentary: I. Fernando Lusa Bordin, "Article 55 of the ARSIWA: Lex Specialis," in *General International Law in International Investment Law: A Commentary*, ed. Andreas Kulick and Michael Waibel, (Oxford: Oxford University Press, 2024), 412–420.

⁹². Article 55 of the ARSIWA.

⁹³. North American Free Trade Agreement (NAFTA)

نحوی عمل کند که با تعهدات طرف طبق نفتا مغایرت نداشته باشد) و ماده ۱۵۰۳ نفتا (که عموماً به کشورهای عضو نیاز داشت به همین ترتیب اطمینان حاصل شود که هر شرکت دولتی به گونه‌ای عمل می‌کند که با تعهدات طرف مطابق فصل‌های ۱۱ و ۱۴ نفتا مغایرت نداشته باشد).^{۹۴} دیوان به درستی اظهار می‌دارد:

....اقدامات پست کانادا به طور کلی اقدامات کانادا نیست که بتواند به کانادا به عنوان یک «طرف» به معنای مواد ۱۱۰۲ تا ۱۱۰۵ یا برای آن موضوع مواد ۱۸۰۲(a) (3) و ۱۵۰۳ (۲) نسبت داده شود. فصل ۱۵ یک رژیم ویژه در رابطه با انتساب اعمال انحصاری و شرکتی، محتوای تعهدات و روش اجرا را ارائه می‌کند. از این رو قواعد حقوق بین‌الملل عرفی منعکس شده در ماده ۴ متن کمیسیون حقوق بین‌الملل در این مورد اعمال نمی‌شود.^{۹۵}

ماهیت تکمیلی قوانین مربوط به انتساب در پیش‌نویس نیز توسط دادگاه ایکسید در التیمی علیه عمان تصدیق شد، که بیان کرد که دولت‌های طرف یک معاهده می‌توانند با مقررات خاصی، شرایطی را که تحت آن اعمال یک نهاد به دولت نسبت داده خواهد شد، محدود گردد.^{۹۶}

این بازنگری رویه داوری در مورد این موضوعات نباید کاهش صحت کلی تفسیر و اعمال ماده ۴ توسط دادگاه‌های سرمایه‌گذاری تلقی شود. در واقع، رویه داوری در مورد موضوع اخیر صرفاً این واقعیت را منعکس می‌کند که معاهدات می‌توانند قوانین خاصی را ارائه کنند که به جای پیش‌نویس مواد مسئولیت دولت که تکمیلی هستند، اعمال گردد.^{۹۷}

نتیجه‌گیری

سیستم حقوق بین‌الملل هیچ‌گاه به صورت یکپارچه نبوده است. همان‌گونه که دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه دیالو بیان داشت که حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری حقوقی خاص است. از جهتی حوزه‌های حقوق خاص در حقوق بین‌الملل نمی‌توانند بی‌حد و مرز از حقوق بین‌الملل عام انحراف پیدا کنند چرا که نیروی یکپارچگی سیستماتیک در حقوق بین‌الملل چنین اجازه‌ای را نخواهد داد. در خصوص قواعد انتساب مندرج در پیش‌نویس مواد طرح مسئولیت دولت و به صورت خاص ماده ۴ که در این نوشتار به آن پرداخته شد؛ در بیشتر موارد همسویی کلی داوری بین‌المللی سرمایه‌گذاری بین دولت و سرمایه‌گذار با عناصر مندرج در این ماده را نشان می‌دهد.

از تجزیه و تحلیل فوق می‌توان دریافت که رویه دادگاه‌های سرمایه‌گذاری به طور کلی با عملکرد دیوان بین‌المللی دادگستری و دیگر دیوان‌ها و دادگاه‌های بین‌المللی همسو است. همانطور که در بالا نشان داده شده است دیوان‌های سرمایه‌گذاری، ماده ۴ را در مورد طیف گسترده‌ای از ارگان‌های دولتی، از جمله ارگان‌هایی که «قانونی، اجرایی، قضایی یا هر کارکرد دیگری» دارند، اعمال کرده‌اند. دادگاه‌های سرمایه‌گذاری، رفتار ارگان‌های دولتی را صرف نظر از اینکه این رفتار می‌تواند مستقل یا تجاری باشد، به دولت نسبت

⁹⁴ *United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada*, ICSID Case No. UNCT/02/1, Award, 24 May 2007, paras. 58–59.

⁹⁵ *ibid* para 62.

⁹⁶ *Adel A Hamadi Al Tamimi v. Sultanate of Oman*, ICSID Case No. ARB/11/33, Award, 3 November 2015, para. 321.

⁹⁷ Brown, Chester. "Article 4 of the ARSIWA: Conduct of organs of a State" in *General International Law in International Investment Law: A Commentary*, ed. Andreas Kulick, and Michael Waibel, (online edn, Oxford Academic, 2024).

داده‌اند. دادگاه‌ها همچنین اعلام کرده‌اند که رفتار دولت‌های استانی، منطقه‌ای یا محلی، علاوه بر رفتار دولت مرکزی، به دولت نسبت داده می‌شود. علاوه بر این، دیوان‌های سرمایه‌گذاری بر این باورند که اهمیتی ندارد که آیا نهاد مورد نظر طبق قوانین داخلی مربوطه، وضعیت یک ارگان دولتی را دارد یا خیر، بلکه رفتار ارگان‌های دولتی بالفعل نیز قابل انتساب به دولت است. از این جهات، دادگاه‌های سرمایه‌گذاری عمدتاً ماده ۴ را به طور منسجم و هماهنگ با سایر نهادهای قضایی بین‌المللی تفسیر و اعمال کرده‌اند.

علی‌رغم همسویی کلی در تفسیر و کاربرد ماده ۴، مصادیقی از رویکردهای متفاوت از عدم هماهنگی در رویه داوری و نیز عدم انطباق کامل در اعمال ماده ۴ وجود داشته است، اگرچه این موارد نباید به عنوان یک تفاوت سیستماتیک در عملکرد دیوان‌های سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شود. مورد نخستی که مورد بررسی قرار گرفت رویه برخی از دیوان‌ها در عدم تمایز بین معیارهای جداگانه انتساب در مواد ۴ و ۵ و ادغام آنها در یک معیار واحد بود (مانند قضیه بوگدانوف علیه مولداوی)؛ دیگری اعمال قواعد انتساب در برخی پرونده‌ها در رابطه با ادعای نقض قرارداد در مورد شرط التزام عام است که نوعی تداخل در اعمال قواعد بین‌المللی در حوزه قراردادی محسوب می‌گردد به صورتی که به جای انتخاب قانون حاکم، قواعد انتساب در حوزه مسوولیت بین‌المللی دولت‌ها را اعمال می‌کند و مورد سوم قواعد خاصی از انتساب است در معاهدات سرمایه‌گذاری تعیین می‌شود به ورتی که طبق آن مسوولیت ارگان‌های دولتی را از آن چه که در ماده ۴ مواد طرح مسوولیت دولت مقرر شده است، محدودتر می‌نماید.

- Crawford, James, and Paul Mertenskötter. "The Use of the ILC's Attribution Rules in Investment Arbitration." In *Building International Investment Law: The First 50 Years of ICSID*, edited by Meg N. Kinnear et al., 27–. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2015.
- Crawford, James, and Simon Olleson. "The continuing debate on a UN convention on state responsibility". *International & Comparative Law Quarterly*, 54, no. 4 (2005)
- Crawford, James, Jacqueline Peel, and Simon Olleson. "The ILC's Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: Completion of the Second Reading". *European Journal of International Law*, 12, no. 5 (2001)
- Crawford, James. "Investment arbitration and the ILC Articles on State Responsibility". *icsid Review*, 25, no. 1 (2010)
- Crawford, James. "The ILC's articles on responsibility of states for internationally wrongful acts: a retrospect". *American Journal of International Law*, 96, no. 4 (2002)
- Crawford, James. "Treaty and contract in investment arbitration". *Arbitration International*, 24, no. 3 (2008)
- Crawford, James. *The International Law Commission's articles on state responsibility: introduction, text and commentaries*. Cambridge University Press, 2002.
- de Stefano, Carlo. "Attribution of Conduct to a State". *ICSID Review-Foreign Investment Law Journal*, 37, no. 1-2 (2022)
- de Stefano, Carlo. *Attribution in international law and arbitration*. Oxford University Press, USA, 2020.
- Dolzer, Rudolf, and Christoph Schreuer. *Principles of International Investment Law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Douglas, Zachary. "Other specific regimes of responsibility: investment treaty arbitration and ICSID." In *The Law of State Responsibility*, pp. 815-842. Oxford University Press, 2010.
- Ebrahim Gol, Alireza, et al. Trans. State responsibility: the general part. Tehran: Sanglaj Ghalam, 2013. (In Persian).
- Kovács, Csaba. *Attribution in International Investment Law*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2018
- Olleson, Simon. "Attribution in Investment Treaty Arbitration". *ICSID Review-Foreign Investment Law Journal*, 31, no. 2 (2016)
- Oloumi Yazdi, Hamid reza and Somayeh, Mohammadi. "umbrella clause in investment treaties, public law research ,16,43, (2011). (In Persian).
- Schreuer, Christoph. "Travelling the BIT route: of waiting periods, umbrella clauses and forks in the road". *The Journal of World Investment & Trade*, 5, no. 2 (2004): vii-256.
- Simma, Bruno. "The Work of the International Law Commission at Its Fifty-Third Session (2001) ". *Nordic J. Int'l L.*, 71 (2002).
- Viñuales, Jorge E. "Attribution of conduct to States in investment arbitration". *ICSID Reports*, 20 (2022)
-)
- Yannaca-Small, Katia. *Arbitration under International Investment Agreements: A Guide to the Key Issues*. Oxford University Press, 2010.
- Zamani, Seyed Ghasem and Hasibi, Azi. Trans. Principles of international investment law. Tehran: The SD institute of law Research and study, 2011). (In Persian).

Cases

- **SGS Société Générale de Surveillance SA v. Republic of the Philippines**. ICSID Case No. ARB/02/6, Decision of the Tribunal on Objections to Jurisdiction, 29 January 2004.
- **Petrobart Limited v. The Kyrgyz Republic**. SCC Case No. 126/2003, Arbitral Award, 29 March 2005.
- **SGS Société Générale de Surveillance SA v. Islamic Republic of Pakistan**. ICSID Case No. ARB/01/13, Decision on Jurisdiction, 6 August 2003.
- **CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina**. ICSID Case No. ARB/01/8, Decision of the ad hoc Committee on the Application for Annulment of the Argentine Republic, 25 September 2007.
- **Metalclad Corporation v. The United Mexican States**. ICSID Case No. ARB(AF)/97/1, Award, 30 August 2000.

- **CME Czech Republic BV v. The Czech Republic.** UNCITRAL Arbitration, Partial Award, 13 September 2001.
- **Toto Costruzioni Generali S.p.A. v. The Republic of Lebanon.** ICSID Case No. ARB/07/12, Award, 7 February 2012.
- **Mr Kristian Almås and Mr Geir Almås v. The Republic of Poland.** PCA Case No. 2015-13, Award, 27 June 2016.
- **Casinos Austria International GmbH v. Argentine Republic.** ICSID Case No. ARB/14/32, Award, 5 November 2021.
- **Tethyan Copper Company Pty Ltd v. Pakistan.** ICSID Case No. ARB/12/1, Award, 22 December 2017.
- **Antoine Abou Lahoud and Leila Bounafteh-Abou Lahoud v. Democratic Republic of the Congo.** ICSID Case No. ARB/10/4, Award, 7 February 2014.
- **Emilio Agustín Maffezini v. The Kingdom of Spain.** ICSID Case No. ARB/97/7, Decision on Jurisdiction, 25 January 2000.
- **Flemingo DutyFree Shop Private Limited v. the Republic of Poland.** UNCITRAL, Award, 12 August 2016.
- **Gustav F. W. Hamester GmbH & Co. KG v. Republic of Ghana.** ICSID Case No. ARB/07/24, Award, 18 June 2010.
- **Saipem SpA v. People’s Republic of Bangladesh.** ICSID Case No. ARB/05/07, Decision on Jurisdiction and Recommendation on Provisional Measures, 21 March 2007.
- **Tulip Real Estate and Development Netherlands BV v. Republic of Turkey.** ICSID Case No. ARB/11/28, Award, 10 March 2014.
- **William Ralph Clayton, William Richard Clayton, Douglas Clayton, Daniel Clayton, and Bilcon of Delaware Inc. v. Government of Canada.** UNCITRAL, PCA Case No. 2009-04, 17 March 2015.
- **Wintershall Aktiengesellschaft v. Argentine Republic.** ICSID Case No. ARB/04/14, Award, 8 December 2008.
- **Adel A Hamadi Al Tamimi v. Sultanate of Oman.** ICSID Case No. ARB/11/33, Award, 3 November 2015.
- **United Parcel Service of America Inc. v. Government of Canada.** ICSID Case No. UNCT/02/1, Award, 24 May 2007.
- **Carlos Ríos and Francisco Ríos v. Republic of Chile.** ICSID Case No. ARB/17/16, Award, 11 January 2021.
- **PJSC CB Privatbank and Finance Company Finilon LLC v. Russia.** Partial Award, 4 February 2019.
- **Bosh International, Inc. and B&P Ltd Foreign Investment Enterprise v. Ukraine.** ICSID Case No. ARB/08/11, Award, 25 October 2012.
- **William Nagel v. Czech Republic.** SCC Case No. 049/2002, Final Award, 9 September 2003.
- **Loewen Group, Inc and Raymond L. Loewen v. United States of America.** ICSID Case No. ARB(AF)/98/3, Decision on Jurisdiction, 5 January 2001.
- **AMF Aircraftleasing Meier & Fischer GmbH & Co KG v. Czech Republic.** Final Award, 11 May 2020.
- **PACC Offshore Services Holdings Ltd v. Mexico.** ICSID Case No. UNCT/18/5, Award, 11 January 2022.
- **Armed Activities in the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda).** Judgment, [2005] ICJ Rep 168.
- **Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro).** Judgment, [2007] ICJ Rep 43.
- **Differences Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission of Human Rights.** Advisory Opinion, [1999] ICJ Rep 62.
- **Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America).** Judgment, [1986] ICJ Rep 14.
- **United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States of America v. Iran).** Judgment, [1980] ICJ Rep 3.
- **LaGrand (Germany v. United States),** Provisional Measures, [1999] ICJ Rep 9, 16
- **Chattin v. Mexico.** IV UNRIAA 282, 285–286 (1927).
- **ICTY (International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia).** Appeals Chamber, Tadic, Case No. IT-94-1-A, Judgment, 15 July 1999.
- **Salvador Commercial Company Case (‘El Triunfo’).** XV UNRIAA 467, 477 (1902).
- **UAB E Energia (Lithuania) v. Latvia.** ICSID Case No. ARB/12/33, Award, 22 December 2017.
- **Fedax NV v. The Republic of Venezuela.** ICSID Case No. ARB/96/3, Award, 9 March 1998.
- **Fuchs, Ron v. Georgia.** ICSID Case No. ARB/07/15, Award, 3 March 2010.
- **Gavrilovic v. Croatia.** ICSID Case No. ARB/12/39, Award, 26 July 2018.
- **Eureka BV v. Poland.** UNCITRAL, Partial Award, 19 June 2005.
- **Ortiz v. Algeria.** ICSID Case No. ARB/17/1, Award, 29 April 2020.
- **Noble Ventures, Inc. v. Romania.** ICSID Case No. ARB/01/11, Award, 12 October 2005.
- **EnCana Corporation v. Ecuador.** LCIA Case No. UN3481, Award, 3 February 2006.

- **Saipem SpA v. Bangladesh.** ICSID Case No. ARB/05/7, Award, 30 June 2009.
- **EDF (Services) Limited v. Romania.** ICSID Case No. ARB/05/13, Award, 8 October 2009.
- **Electrabel SA v. Hungary.** ICSID Case No. ARB/07/19, Decision on Applicable Law, Jurisdiction and Liability, 30 November 2012.
- **Deutsche Bank AG v. Sri Lanka.** ICSID Case No. ARB/09/2, Award, 31 October 2012.
- **Von Pezold v. Zimbabwe.** ICSID Case No. ARB/10/15, Award, 28 July 2015.
- **LSF-KEB Holdings, Inc v. Korea.** ICSID Case No. ARB/12/27, Award, 30 August 2022.

Reports

- Ago, Roberto. “*First Report on State Responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur, ‘Review of Previous Work on Codification of the Topic of the International Responsibility of States’*”. 7 May 1969 and 20 January 1970. para. 39. UN Doc. A/CN.4/217 and Add.1. *Yearbook of the International Law Commission* 1969, vol. II, 125, 132. UN Doc. A/CN.4/SER.A/1969/Add.1.
- Ago, Roberto. “*Third Report on State Responsibility, by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur, ‘The Internationally Wrongful Act of the State, Source of International Responsibility.’*” 5 March, 7 April, 28 April, and 18 May 1971. para. 16. UN Doc. A/CN.4/246 and Add.1–3. *Yearbook of the International Law Commission* 1971, vol. II (part one), 199, 201–2. UN Doc. A/CN.4/SER.A/1971/Add.1 (part 1).
- International Law Commission. *Draft Articles on the Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts with Commentaries*. UN GAOR, 56th Sess., Supp. No. 10, ch. 4, UN Doc. A/56/10 (ARSIWA), 2001
- Report of the Secretary-General. “*Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts: Compilation of Decisions of International Jurisdictions and Other International Organs*”. United Nations, A/62/62 (1 February 2007); A/62/62/Add.1 (17 April 2007); A/65/76 (30 April 2010); A/68/72 (30 April 2013); A/71/80 (21 April 2016); A/74/83 (23 April 2019).
- Third Committee of the Conference for the Codification of International Law. “*Text of Articles on Responsibility of States for Damage Done in Their Territory to the Person or Property of Foreigners*”. The Hague, 13 March–12 April 1930. League of Nations publication, V.Legal, 1930.V.7. UN Doc. C.228.M.115.1930.V. (1930) 24 Special Supplement to AJIL 188.